

ПРОБЛЕМИ НА ИЗКУСТВОТО

ТРИМЕСЕЧНО СПИСАНИЕ

ЗА ТЕОРИЯ, ИСТОРИЯ И КРИТИКА НА ИЗКУСТВОТО

ART STUDIES QUARTERLY

3

ИНСТИТУТ ЗА ИЗКУСТВОЗНАНИЕ

ПРИ БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ - СОФИЯ

ISSN 0032-9371

ГОДИНА 39-А 2006

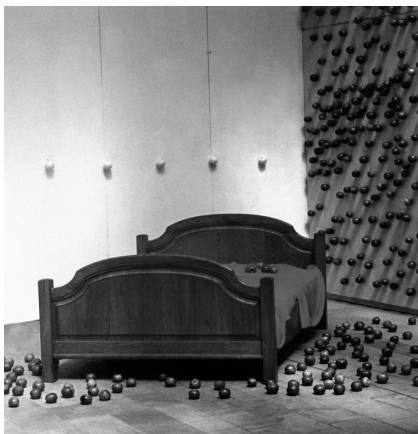
БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за
изкуствознание

СЪДЪРЖАНИЕ

Даниел Фокас. „Се иеть доухъ [...] аспидъ глаухъзи и затръкажцини оуши свои”. Към интерпретацията на един инициал от Добрейшовото евангелие	3
Svetozara Ratsева. The Sinai School at St. Catherine Monastery – Areas of Activity and Spread of its Artistic Production between Second Half of Tenth and Thirteenth Centuries	10
Мария Спиридонова. Демонични образи и Христови притчи в българската възрожденска стенопис	20
Велислав Алтънов. Печатни Библии от Европа, разпространени по българските земи през XVIII и XIX век	27
Мария Андиркова. Изкуството през 90-те години. Трансформация на институционалната рамка	36
Надежда Комитска. Възможности за трансформации във формообразуването на силикатния дизайн	40
Боян Димиев. "Графити" като феномен на масовата култура (между "вандализма" и "изкуството")	46
Василена Коларова. Бленуваният рай... Каталонската градина...	51
РЕЦЕНЗИИ	
Елка Бакалова. М. Поповић, С. Габелић, Б. Цветковић, Б. Поповић. Црква Светог Николе у Станичењу	55
Мargarita Kuyumdzhieva. Војводић, Драган. Зидно сликарство цркве Светог Ахилија у Ариљу	56
Юлиана Бойчева. Л. М. Евсева, Н. Н. Чугреева, А. М. Лидов. Спас Нерукотворный в русской иконе	57
Юлия Вълева. Mikhail I. Rostovtseff. La peinture décorative antique en Russie méridionale	59
Георги Геров. Светозара Ръцева. Църквата "Св. Атанасий" в Арбанаси и традициите на епирското ателие	61
Иван Билярски. Иван Божилков, Владимир Димитров. Студентски изследвания II. Изкуствознание и културология	62
РЕЗЮМЕТА	63

CONTENTS

Daniel Fokas. A Contribution to the Interpretation of an Initial of Dobreisho's Gospel	3
Svetozara Ratsева. Ателието към синайския манастир "Св. Екатерина" - ареали на дейност и разпространение на художествената му продукция между XI и XIII в.	10
Maria Spiridonova. Images des démons et paraboles Évangéliques dans la peinture murale de la Renaissance bulgare	20
Velislav Altanov. Bibles from Europe, Spread in the Bulgarian Lands throughout the 18th and 19th c.	27
Maria Andirkova. The Art of the 90s. A Transformation of the Institutional Frame	36
Nadezhda Komitska. Possibilities for Transformation in the Shape Forming of the Silicate Design	40
Boyan Dimiev. Graffiti as a Phenomenon of the Mass Culture (between Art and Vandalism)	46
Vassilena Kolarova. Le Jardin Catalan	51
REVIEWS	
Elka Bakalova. Popović M., Gabelić S., Cvetković B. and Popović B. The Church of St Nicholas in. Staničenje	55
Margarita Kuyumdzhieva. Vojvodić Dragan. Mural Paintings of the Church of St. Achilles in Arilje	56
Juliana Boycheva. Л. М. Евсева, Н. Н. Чугреева, А. М. Лидов. Спас Нерукотворный в русской иконе	57
Julia Valeva. Mikhail I. Rostovtseff. La peinture décorative antique en Russie méridionale	59
Georgi Gerov. St. Athanasios Church in Arbanassi and the Traditions of the Epirus Studio	61
Ivan Bilyarski. Ivan Bozhilov, Vladimir Dimitrov. Student Researches 2. Art and Cultural Studies	62
SUMMARIES	63

SUMMARIES

A CONTRIBUTION TO THE INTERPRETATION OF AN INITIAL OF DOBREISHO'S GOSPEL

Daniel Fokas

The article interprets an inscription within an initial of the first page of the Gospel of John (f. 73r) of the so called Dobreisho's tetraevangelia (CMNL 17). The inscription describes and explains the image of the fantastic monster, placed within, as an aspis. The inscription is identified with a verse from the Psalter (Psalm 57: 5-6). Analyzed is the possibility to depict a fantastic monster in an initial, including it in a book used in the liturgy, explaining the peculiar features of the teratological "style" and the main postulates in the apophatic school in theology in connection with Pseudo-Dionysus Areopagites' theory of aniconic (non-similar) images. Drawing on their presence of the aspis is explained and the symbolism of the initial is interpreted through it. Traced are all the features attributed to the aspis in the texts of the Holy Scripture, in particular the Psalter. The legends for an aspis in the miscellany of Physiologus are examined. Based on the cited sources an interpretation of the semantics of the initial and first page of the Gospel is offered in line with the characteristics of the fantastic creature. The possibility of the concrete analysis of the initial of Dobreisho's Gospel to serve as a key for the deciphering of other initials, which include aspis features, i.e. features with snake-like and bird like images is pointed out in the conclusion. This is the meaning of an interpretation of one of the most complex compositions, respectively themes, in a teratological style, or those of animals appearing in initials with their backs, turned towards one another.

АТЕЛИЕТО КЪМ СИНАЙСКИЯ МОНАСТИР "СВ. ЕКАТЕРИНА" - АРЕАЛИ НА ДЕЙНОСТ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА МУ ПРОДУКЦИЯ МЕЖДУ XI И XIII В.

Светозара Ръцева

Визирайки дейността на ателието към синайската обител "Св. Екатерина" между XI и XIII в. извън границите на полуострова, настоящото изследване си поставя за цел да даде основания за преразглеждане на някои аспекти от художествения живот във Византия по време на Кръстоносните походи. Тези съображения са свързани с паралелно функциониране на други равностойни на Константинопол художествени центрове, чийто принос в установяването на най-високите норми в средновековната художествена естетика, е

не по-малко значителен. От дистанцията на близо осем столетия и предвид утвърдената практика за атрибуция на качествените средновековни образци към елитарните традиции на столичното изкуство, а на границещите с примитива средновековни образци - към изкуството от малоазийските провинции на Империята, изясняването на проблема наложи да маркираме няколко опорни точки. Първата е свързана с ползването на емблематичната за ателието от манастира "Св. Екатерина" техника на кръгово полиране на позлатата в ореолите и ни насочи към развитието на синайския исихазъм и проникването му през този период във всички сфери от живота на монашеските кръгове в региона. Като взехме под внимание и културологичните измерения на процеса, обособихме основните ареали на дейност на ателието и акцентирахме на поклонничеството като важен фактор за разпространението на художествената му продукция.

Включването на териториите, намиращи се в близост до Светите земи в орбитата на най-активно и може би най-агресивно иновативно присъствие в периода между Първия и Четвъртия кръстоносен поход, не предполага възможност за обособяване и трайното просъществуване на локални художествени центрове. Това ни даде основания да считаме, че с тази дейност вероятно са се ангажирали монасите от "Св. Екатерина" и респективно Синайската архиепископия, която възползвайки се от автокефалния си статут и получените както от арабите, така и от кръстоносците, привилегии, основава по свой устав много храмове в Кипър, Кападокия, Ливан, Сирия и др. За художествените измерения на подобна далновидна политика като безспорна гаранция за съхранението на православния дух в споменатите региони свидетелстват запазените произведения на църковното изкуство. Идентичната техника на позлата, безспорните сходства в иконографските схеми, типажите и маниера на изграждане, които откриваме при съпоставяне на паметници от Кипър или споменатите центрове в Мала Азия и Близкия Изток, с най-добрите образци от сбирката на манастира "Св. Екатерина", ни позволяват да говорим не за влияние, а за директна атрибуция към художествената продукция на Синайското ателие.

Въпросите, които поставя настоящото изследване, са сложни и спорни. По-голямата част от засегнатите в него проблеми са само маркирани и изискват значително по-сериозно и обстойно проучване, но се надяваме посочването им да даде основания за един нов поглед върху художествените измерения на "Феномена Синай" и ролята му за запазване на православните традиции сред християнските общности от периферията на Византийската империя. Това би допринесло за по-дълбокото разбиране на духовните връзки в Средновековния свят, които в сферата на изкуството не са прекъсвани дори в най-критичните исторически периоди.

IMAGES DES DÉMONS ET PARABOLES ÉVANGÉLIQUES DANS LA PEINTURE MURALE DE LA RENAISSANCE BULGARE

Maria Spiridonova

A l'époque de la Renaissance bulgare (XVIe et XIXe siècles) les sujets didactiques devinrent particulièrement populaires et préférés. Les paraboles Évangéliques sont représentées sur les murs d'églises bulgares pour avertir les pécheurs de leur destin. Le but de cette étude est de présenter la figuration de certains paraboles dans la peinture religieuse bulgare pendant la période envisagée – l'évolution de leur représentation, les influences occidentales, les éléments, tirées à la vie contemporaine, l'interprétation des symboles et des paroles de Jésus etc. Ce sont des paraboles où les démons jouent un rôle important - Le riche insensé (Luc 12:16-20), Le Mauvais Riche et le Pauvre Lazare (Luc 16: 19-31), Les noces royales (Matthieu 22:1-14), L'arbre et son fruit (Luc 6,43-45) et L'«homme fort» (Marc 3:27). Jusqu'à présent les paraboles Évangéliques dans l'art de la Renaissance bulgare n'ont pas attiré l'attention des historiens d'art. Pourtant ce sont des images qui sont importantes et qui portent d'information sur les conceptions et les principes de morale de la société renaissante bulgare.

PRINTED BIBLES FROM EUROPE, SPREAD IN THE BULGARIAN LANDS THROUGHOUT THE 18TH AND 19TH C.

Velislav Altanov

This study is an examination of various Bibles from the 18th-19th century in the collections of the Manuscripts and Old Books Department of the SS Cyril and Methodius National Library in Sofia with the intention of penetrating their cultural and political context as well as their technical and artistic and decorative scheme, as the outcome of a certain social condition and historical development of a people at the time of their printing. Thus the West has proven its cultural and economic charge, by creating Bibles with a wealth of decoration on the covers, exceptional illustrations, maps and curves, and not infrequently with addresses of their donors (presented in the first pages), whose support created these books. This influence reflected even in Russia, in particular in the reign of Peter the Great - the Bible, created under his order greatly resembles those from Western Europe, contrary to all subsequent Bibles. Greek Bibles on the other hand were printed when the strategy of Megali Ellada (the movement to restore the former Byzantine Empire) was transformed until it finally died out. This is why none of the magnificence and the luxury of the former Eastern Empire is there, rather they are quite simple. The most dazzling, most impressive and best designed Bibles however were created in the Protestant countries, in Germany, Holland and Sweden, which is a clear indication of the ideological and creative potential, the economic and psychological advance of their people a century after the

Reformation.

Whether it was by chance or not, or a coincidence or not, for good or evil today the Protestant countries are among the most prosperous, the most influential in the field of culture. Maybe the basis of their rise and gradual growth as states may be found namely in these Bibles, kept in the collections of the SS Cyril and Methodius National Library.

THE ART OF THE 90S. A TRANSFORMATION OF THE INSTITUTIONAL FRAME

Maria Andirkova

Subject of analysis is the drawing of institutional characteristics of the arts, which build up "the world of the arts" and determine the respective infrastructure necessary for the functioning of the visual arts. Traced here is the development and dynamic transformation of the institutional framework during the 90s of the 20th century.

By the end of the 80s the artistic space continued to depend on an external normative system, the total centralization in the sphere of management of culture, as well as the principles of ignoring new forms in state cultural institutions. The 90s were a period of exceptional complexity, dynamism and contradictions characterized by certain political and social dimensions, at the same time non-homogenous in its internal development. During the decade new artistic organizations and cultural institutions emerged. The main need was the absence of long-term functioning institutions - the main characteristic of contemporary Bulgarian art, and awareness of their significance, as well as the main need to adhere to the ideas of world processes.

This article raises the questions of the institutional realization of new trends in fine arts from the point of view of contemporary Bulgarian art. The analysis shows it is not simple phenomenon. This is how the main conclusion is drawn, that institutional dimensions of Bulgarian art are a considerable subject of study and that contemporary art should be seen as an overall socio-cultural mechanism.

POSSIBILITIES FOR TRANSFORMATION IN THE SHAPE FORMING OF THE SILICATE DESIGN

Nadezhda Komitska

Subject of the article is the transformation in the shape forming of the silicate design. It is of interest how vessels for daily use, symbol of the routine, can be transformed into objects, bearing the characteristics of fine art. The transformation takes place during the project time while the development of the computer technologies allows unrestrained freedom of the imagination of the designer. The project contains both relevant realization of the project as well as unrealised potential projects. The topic is currently examined considering the reproductive possibilities of the transformation which are in theory an inexhaustible source of inspiration for the young designers. The contemporary silicate design is open for the creation of new objects thus making the surroundings aesthetic through reconsidering their utilitarian function and their transformation into works of art.

GRAFFITY AS A PHENOMENON OF THE MASS CULTURE (BETWEEN ART AND VANDALISM)

Boyan Dimiev

The article examines graffiti as a phenomenon of the contemporary mass urban youth and teenage culture but also as an art with all its basic functions. In its content this art is deeply national, it has solid historical traditions and exact provisional and social content. To prove this statement the author inserts the contemporary graffiti culture in broad historical context by giving different examples from the antiquity to our days. The development of this phenomenon is closely studied from its origination in the end of the 60s of the 20th century in USA until today, the different technics, styles and trends.

LE JARDIN CATALAN **Vassilena Kolarova**

Le "Jardin Catalan", 2000, est une œuvre unique car elle révèle à merveille l'idée interartistique conçue dans les profondeurs du for intérieur de Butor et de Badin, découlant de leur aspiration artistique de dialoguer et

d'échanger même pour certains instants leurs champs créateurs. C'est un ensemble sans pareille de dix livres, chacun comportant six poèmes manuscrits, un collage de Michel Butor et six peintures originales de Georges Badin qui prennent du plaisir à se répondre en écho...

On dirait une rencontre souvent hasardeuse, au physique et au spirituel de la littérature et de la peinture, qui émettent des sons et qui font entendre leur musique se transformant en l'art le plus pur et le plus éphémère, très léger comme le souffle du vent... L'œuvre est l'atteinte d'un point culminant pour Butor dans son cheminement spirituel, recherchant encore et encore la sensation de l'art dans sa globalité, le lieu suprême, la beauté... C'est la raison pour laquelle on souhaiterait consacrer ces quelques lignes sur le chef-d'œuvre à Butor, un des plus grands écrivains français de notre temps, ayant connu la gloire dans le monde entier et, à ses 80 ans, juste à la veille de son anniversaire, le 14 septembre 2006. Et c'est pour cela encore, que c'est une œuvre unique, notamment pour des raisons théoriques car elle est révélatrice de la manière dont deux arts différents peuvent entrer en connivence et ainsi devenir exemplaire du genre mixte. Elle est représentative de la particule artistique que peut devenir l'œuvre, si on lui jetait un coup d'œil à vol d'oiseau, toute œuvre plus ou moins, faisant partie de l'ensemble de l'art. Les études intersémiotiques contemporaines de l'intermédialité, de l'interart, questionnent sur l'origine et la structure, les relations de ces nouvelles réalités du phénomène interartistique. On remonte au sens biblique, à l'Esprit qui se disperse en plusieurs dons qui gardent, en effet leur origine commune. Le phénomène interartistique est le même comme fondement de tout art qui entre en interférence avec un autre art, c'est inévitable car les arts sont en constante relation entre eux. Il s'agit d'apercevoir la structure interartistique, là où il y a une interaction explicite ou implicite entre les arts. De même, Badin retrouve la communion des âmes, le calme et le repos dans le souvenir précieux que lui laisse savourer l'échange perpétuel entre les lettres et les couleurs. Deux artistes qui ne cessent de porter leur regard vers l'infini, de puiser dans l'interminable inspiration afin d'effleurer le divin, en recréant le sublime et en touchant le paradis de l'art...